СВОБОДА

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

SVOBODA

UKRAINIAN DAILY

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XXXII. Ч. 300. Джерзи Сіті, Н. Дж., пятниця 26. грудня, 1924. VOL. XXXII. No. 300. Jersey City, N. J., Friday, December 26, 1924. THREE CENTS

Остаточне обчисленнє президіяльного голосовання виказує кольосальну популярність Кулиджа.

ВАШИНГТОН, 23 грудня. — Федеральний уряд подав до публичного відома остаточний вислід президіяльних виборів зі сьогорічного падолиста.

На три головні партії віддано всіх голосів 28 міліонів 920 тисяч і 70. З того на Кулиджа віддано 15 міліонів 718 тисяч 789 голосів. На Дейвиса впало 8 міліонів 378 тисяч 962 голоси, а на Ла Фолета 4 міліони 822 тисячі 319. Решту розстрілено на менчих кандидатів. Процентово Кулидж дістав 54 проценти всіх відданих голосів, Дейвис 29 процентів, а Ла Фолет близько 17 процентів.

УРЯД ОБУРЕНИЙ НА АҐІТАЦІЮ ЖІСЕРАНА.

ВАШИНГТОН, 23. грудня. — Високі федеральні урядники висказують своє здивованнє з приводу захований французького дипльомата Жісерана, котрий в той самий час, як веде з американським урядом переговори в справі сплати воєнних довгів Франції, позваляє собі робити агітацію серед американської суспільности при помочи відчитів по університетах, тощо.

Урядники звертають увагу, що уряд не буде сих його заяв брати під розвагу. Американський уряд видимо противиться признанню мораторії Франції.

ЗА ПІДВИСШЕННЄ ПОЧТОВИХ ОПЛАТ.

ВАШИНГТОН, 23. грудня. — Спільний комітет обох палат конгресу почав нині переслухання в справі законопроекту Стерлинга, після котрого малобися піднести почтові оплати.

На переслуханню перед конгресом заявилися представники товариства видавців газет, доказуючи, що пропонована підвишка шкідлива й несправедлива, та голова департаменту почти Ню, котрий старався збивати докази попередних свідків.

ЗМІНА В КАБІНЕТІ КУЛИДЖА.

ВАШИНГТОН, 23. грудня. — Президент Кулидж задумує перевести тепер лишень одну зміну в своїм кабінеті міністрів, а саме змінити міністра рільництва.

Новим міністром має бути Говарт Гор, котрий вперед має відбути в сьому департаменті своє челядництво.

ПРОТИВНИКИ ПРОГИБІЦІЇ ВКАЗУЮТЬ НА НЕВДАЧУ ПРОГИБІЦІЇ.

ВАШИНГТОН, 23. грудня. — Товариства Противників Прогибіційного Закона видали публичну заяву, в котрій показують на нездібність федерального уряду завести справдішну тверезість в Америці. Товариство говорить, що мимо всіх заходів уряду сьогорічні Різдвяні Свята будуть також само „мокрі", як в передпрогибіційні часи, якщо не більше; уряд не потрафив здержати пачковання горівки та тругих напитків.

ВИПУСКАЮТЬ НА ВОЛЮ ПРОВІДНИКА ПРОГИБІЦІЙНОЇ АҐІТАЦІЇ.

ОСИНИНГ, Ню Йорк, 23. грудня. — Зі стейтової тюрми виходить нині на основі помилування Вілєм Андерсон, бувший суперінтендент головної прогибіційної організації, так званого Антисалунової Ліґи, котрого свого часу засуджено за спроневіренне фондів сеї організації.

Тимчасом проти нього підносять нові закиди, і його мають арештувати в сам день увільнення.

КУЛИДЖ ЗА ВІДЗНАЧЕННЄМ ЛЕТУНІВ ДОВКОЛА СВІТА.

ВАШИНГТОН, 23. грудня. — Президент Кулидж спитав військову раду, яку надгороду визначити американським летунам, що доконали вдачно першого лету довкола світа.

НОВІ ЖЕРТВИ АЛЬКОГОЛЮ.

НЮ ЙОРК, 23. грудня. — До публичного шпиталю Белвю принято нині нових 16 людий, хорих від затроєння святочним алькоголем. В сьому числі є 12 мущин та 4 жінки.

Одного з них, 38-літного Джана Ґордона, привезено до шпиталю в непритомнім стані.

ПОЛІЦІЙНІ УРЯДНИКИ ПЕРЕД СУДОМ ЗА ПЕРЕСТУПЛЕННЄ ПРОГИБІЦІЇ.

ДЖЕРЗИ СІТІ, Ню Джерзі, 23. грудня. — Перед велику лаву присяжних суддів в стейтовім суді повіту Гудсон поставлено нині Джана Дилона й Едварда Керка, капітана й поручника міської поліції міста Вігокена, обжаловуючи їх обох за змову з пачкарами горівки. Лава присяжних суддів постановила поставити їх перед малу лаву присяжних суддів, себто повести проти них судову росправу.

Того самого дня прогибіційні урядники зробили в сусідних містах 44 прогибіційні ревізії.

НОВІ СЛУЧАЇ ТИФУ.

НЮ ЙОРК, 23. грудня. — Після заяви нюйорського комішенера здоровля, число тифусових случаїв зросло нині о нових 29 случаїв занедужання. Від недуги померло сього року в сьому місті 157 людий. Уряд ще раз остерігає перед устрицями.

Межи хорими на тиф має бути жінка першого президента мадярської републики, графиня Каролі, що приїхала до Злучених Держав на ряд відчитів про Мадярщину.

ХОТІЛИ $300.000 АДВОКАТСЬКОЇ ЗАПЛАТИ.

Ню Йорк, 23. грудня. — Перед стейтовим судом в сьому місті йшла нині росправа проти міського уряду Ню Йорку, в котрій трох адвокатів домагалоя'с винадгородження від міста в сумі 300.000 дол. за оборону інтересів міста при купні жерел води. Суд признав адвокатам усего 2,000 дол.

СОБАКА ВРАТУВАЛА ЇМ ЖИТТЯ.

Миделтавн, Ню Йорк, 23. грудня. — Родину Менделсона з Монтисело розбудило нині в ночі завзяте гавканнє їх кривої собаки. Розбуджена родина, люта на собаку за розбудженнє нагло побачили, що дім стоїть в огни. Родичі й діти мали час утекти з пожару.

Собаку недавно переїхав автомобіль, і його мали застрілити, бо він храмав та не давав ніякого пожитку. Тепер властителі кажуть, що вони дадуть свому собаці притулок до його природної смерти.

ДВА РАЗИ ПРОБУВАВ ПОПОВНИТИ САМОВБІЙСТВО

Бостон, Мессечусетс, 23. грудня. — Кейлеб Джексон, б. віцепрезидент одної асекураційної компанії, зужив на свої потреби 48.000 долярів підприємства, а програвши їх на біржі, пробував два рази поповнити самовбійство.

МЕШКАНЕВА ҐІЄНА.

Львівська поліція арештувала ославленого на львівському ґрунті „посередника" в справі помешкань Кліміша, який користаючи з безприютности соток людий, натягав їх на великі суми, обіцюючи їм помешкання. Є це одна з богатьох ґієн, що від літ жирувала на терені мешканевої нужди у Львові.

СОВІТСЬКІ БРИЛЯНТИ.

Берлінські часописи доносять, що совітський уряд продав в Амстердамі брилянти, які походять з приватних маєтків та церков на загальну суму півтора міліона фунтів штерлінґів.

ВАЖНЕ ДЛЯ ВП. ПП. СЕКРЕТАРІВ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗА.

Сим повідомляється Вп. ПП. Секретарів відділів У. Н. Союза, що вислано почтою календарі для слідуючих відділів:

Відділ 247 (2 п.).

Для слідуючих відділів вислано календарі експресом:: відділ 20 (2 п.), 77 (2 п.), 94 (2 п.), 102 (3 п.), 106 (3 п.), 112 (2 п.), 175 (2 п.), 179 (2 п.), 183 (2 п.), 218 (3 п.), 220 (2 п.), 221 (4 п.), 230 (2 п.), 243 (2 п.), 259 (2 п.), 274 (2 п.), 295 (2 п.), 301 (2 п.), 341 (2 п.), 364 (2 п.), 385 (3 п.).

Повисше вимінені посилки зістали вислані дня 24. грудня.

Се є послідна висилка, то значить, що вислано календарі вже для всіх відділів. Колиб котрий з відділів не одержав календарів, нехай повідомить про се Адміністрацію „Свободи".

З ВАТИКАНСЬКИХ ЦЕРЕМОНІЙ.

З Риму повідомляють, що цього року не буде публичної консисторії, на якій проголошувано публично номінації нових кардиналів. Натомість відбудеться тайна консисторія, на якій папа визначить кардиналів, які доконають отворення св. воріт Базилики.

80.000 ДОЛ. НА АҐІТАЦІЮ.

Варшавські часописи повідомляють, що комуністичні аґітатори в Польщі зажадали побільшення аґітаційного фонду, який в минулому році виносив 80.000 долярів.

БУДОВА ПОЛЬСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО АРХІВУ.

Польський уряд рішив приступити до будови спеціяльного будинку на поміщення польського державного архіву. В новому державному будинку, в якому будуть зібрані всі до тепер розкинуті архіви, буде уладжена зразкова саля для архивальних студій та постійна виставка історичних документів.

НА ЕМІҐРАЦІЇ.

Обчислення виявили, що на еміґрації опинилося півтора міліона Росіян, які розбрелися по всій Европі і потребують допомоги. Щож до Вірмен, які покинули свою батьківщину то Ліґа Народів опрацьовує проєкт поселення їх у Греції або в инших балканських краях.

АМНЕСТІЯ ДЛЯ ҐРУЗИНСЬКИХ ПОВСТАНЦІВ.

Грузинський Виконуючий Комітет оголосив амнестію для учасників грузинського повстання, за виїмкою його керманичів. Учасникам повстання дали 15-дневний реченець повороту до краю. Повстанцям засудженим на смерть замінено кару на 10 літ тюрми.

ОСТАННЄ БАЖАННЄ НАРЕЧЕНОГО.

На Мадярщині страчено бандита Васа Закулю. перед страченнєм заховувався дуже спокійно і як своє останнє бажаннє виявив, щоби еґзекуцію назначену на 7 годину рано перенесено на 10, бо його ааречена, яка конче хоче на ній бути, мусілаб дуже рано встати.

ЩЕ ПРО АДМНДУЗЕНА І ПІВНІЧНИЙ БІГУН.

Плян Адмундзенової подорожі літаком до північного бігуна мабуть здійсниться. Норвеське товариство воздушної плавби ухвалило усіми силами поперти той плян. З Америки жертвувано на сю ціль вже 85 тисяч долярів.

КРАЙНА НУЖДА.

Шіснацятьлітний Станіслав Фялковскі і двацятьлітний Іван Бариляк зголосилися оноді добровільно до поліційних арештів у Львові не маючи де голови прихилити.

Війна проти Троцького.

МОСКВА, 23. грудня. — Хотяй Троцького тут нема, бо виїхав на Крим, большевицька влада й управа російської комуністичної партії веде проти нього завзяту боротьбу, якій подібної тут не памятають.

Всі тутешні большевицькі ґазети заанґажовано до боротьби проти Троцького.

Проти нього пишуть: Сталін, Каменев, Бухарін, Зіновев, Калінін і другі большевицькі лідери і „писателі" і звалюють на нього всю вину за всі невдачі большевиків. В його відсутности валять на нього всі гріхи всіх большевиків.

Так приготовляють вони настрій проти Троцького серед комуністів, щоб вони осудили його на слідуючому березневому конґресі російської комуністичної партії.

Тепер Троцький у російських комуністів найбільший ґрішник і відступник, котрий, як кажуть, зломив карність і відступив від ортодоксальних комуністичних тез (21 тез Леніна), за що мусить бути покараний.

При сій нагоді большевицькі лідери малюють його особисті признаки в чорних красках. Вони пишуть, що він вельми честолюбний (амбітний); що усе робив тільки для особистої амбіції; що хотів бути наслідником Леніна, хотяй до сього не надавався; що він все грозив уступленнєм, коли піддавано контролі його діяльність яко комісаря війни, але все уступав, коли вже контролю назначено.

Загалом, кажуть вони, що Троцький відіграв малу ролю в большевицькій революції і завсіди скакав на усі сторони, а коли не вспів вибитись на перше місце, зараз мстився на тих, що вибились.

(Все те писала Свобода тому рік і два роки, але наші большевицькі ґазетки називали се брехливими видумками. Та коли се потвердили тепер такі головачі „комуни" як Сталін (Джуґашвілі) Каменєв (Розенблят), Зіновев (Апфельбавм), Стеклов (Нахамкес) і інші „писателі", то чейже і нюйорські підкомісарчуки не станують вже далі перечити).

ЩЕ РАЗ „КОНФЕРЕНЦІЯ АМБАСАДОРІВ".

ЛОНДОН, 23. грудня. — Аліянтська конференція амбасадорів збереться завтра на нараду у справі звідомлення аліянтської контрольної комісії про стан озброєнь Німеччини.

Та комісія дорікає, що Німеччина не сповнила своїх зобовязань.

АНҐЛІЯ ЩЕ НЕ ПОКИНЕ КЕЛЬНУ.

ЛОНДОН, 23. грудня. — Анґлія на просьбу Франції не забере ще 10-ого січня, 1925, свого війска з німецького міста Кельн і також на просьбу Франції, як кажуть, скаже, що се тому, що Німеччина не виповнила всіх зобовязань про розоруженнє.

НІМЕЧЧИНА І ЛІҐА НАРОДІВ.

БЕРЛІН, 23. грудня. — Німецький міністер закордонних справ др. Штреземан вислав ноту до Ліґи Народів у Женеві, в якій заявляє, що Німеччина готова приступити до Ліґи Народів але під певними умовами і застереженнями.

Наперед він каже, що Німеччині з волі аліянтів розоружена, тоді як її сусіди кругом сильно зоружені. З уваги на те Німеччина у випадку війни не могла би боронитись, колиб її сусіди напали на неї або вибрали собі її територію за поле бою.

Тому він домагається, щоб Ліґа Народів оставила Німеччині повну свободу, як їй поставитись у випадку війни до других держав.

(Ліґа Народів на таких основах не може приняти Німеччини в члени. Натомісць вона може дати Німеччині запоруку її охорони, тільки та запорука нічого не варта).

БЕЗРОБІТНІ У ВІДНІ.

ВІДЕНЬ, 23. грудня. — Тутешні безробітні загрозили, що коли не дістануть більших допомог перед Різдвом, то зіпсують святочну забаву усьому Відневи.

З уваги на те міська влада вислала 5,000 на улиці міста пильнувати порядку.

КАЖЕ, ЩО ГОРТІ ЗРАДИВ КАРОЛЯ.

БЕРЛІН, 23. грудня. — Секретар покійного австрійського цісаря і угорського короля Кароля, Карль Веркман написав книжку, в якій каже, що теперішній реґент Угорщини, адмірал Горті, обіцяв був Каролеви, що поможе йому вернутись на престол, а потому видав його аліянтам.

МОНАРХІСТИ ХОТЯТЬ ПЕРЕВОРОТУ В НІМЕЧЧИНІ.

БЕРЛІН, 23. грудня. — Німецькі монархістичні ґазети заповідають, що німецькі монархісти готові вжити військові сили, щоб установити своє правительство. Вони кажуть, що їх правительство меншости виступить проти републиканського правительства меньшости і вжие війска для перевороту.

ГАЛИЧАНИ В КИЇВІ.

ВІДЕНЬ, 14. грудня. — Київський український комуністичний дневник „Більшовик" у виданню з 2-ого грудня с. р. повідомляє, що 1-ого грудня прибуло до Києва 137 Галичан-іміґрантів з Чехо-Словаччини, в тім 7 жінок, переважно Чешок, які вийшли або збираються вийти заміж за Українців. В Ленінграді зустрічали їх представники Губвиконкому. Відтам відїхали просто до Києва. Серед сеї партії знайшлося 55 комуністів та 10 кандидатів на комуністів. В них ще в Чехо-Словаччині належали як кажуть до комуністичної партії.

ЗАСУД КОМУНІСТІВ.

КОВНО, столиця (тимчасова) Литви, 21. грудня. — Литовський воєнний суд засудив 4 комуністів на смерть і одного на досмертну тюрму за підбурюванне війска до бунту.

„SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays, at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.
Edited by Editorial Committee.
Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 3, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА:	
Fifteen cents a copy.		Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ .75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Сіті і Заграницею:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.
За оголошення редакція не відповідає.
В Канаді належить висилати ґроші лише на т. зв. Foreign Money Order.
Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Фін. У. Н. Союза: 1838 Montgomery.
Адреса: "SVOBODA", 83 GRAND STREET, JERSEY CITY, N. J.

8 чужинних републик на Україні.

8 ЧУЖИННИХ РЕПУБЛИК НА УКРАЇНІ.

Від часу, як московські большевики напали на Україну і скасували українську републику, вони створили на її території вже 8 чужинних републик.

Ось ті републики:

1. — Московська, зі столицею в Харкові (се република Каменева, Зіновева і Сталіна, які правлять в Харкові через свій бренч, так звану „комуністичну партію большевиків України").
2. — Татарська — на Кримі.
3. — Польська — на Волині.
4. — Румунська — на Поділлю.
5. — Німецька.
6. — Грецька.
7. — Жидівська.
8. — Циганська.

* * *

З усіх тих національностий лише Татари жиють більшою масою на Кримі, а всі прочі розсипані по всіх сторонах краю, так що тяжко їх зібрати як одну цілість, щоб СОБОЮ правили. Вони можуть хиба правити МІСЦЕВИМ УКРАЇНСЬКИМ НАСЕЛЕННЄМ, серед якого вони в меньшости. А того московським большевикам треба і вони для сього потворили сі ШТУЧНІ републики і назначили їх, щоби правили над окружаючою їх більшостю, таксамо як вони правлять з Кремля.

* * *

Можна спитатись Москалів:

А чому то нема в Московщині републик: польської, жидівської, латинської, грецької, циганської, хотяй ті національности також є і в Московщині?

Хиба тому, що Москалів не треба пильнувати, бо вони і так смирні і слухняні як вівці і зовсім не бунтуються ані проти Каменева, ані проти Зіновева, ані проти Сталіна, ані навіть проти самого Дзержинського.

* * *

Але лишім Греків, Циґанів і їх републики під большевією. Та чим же знову оправдати ВІДСУТНІСТЬ УКРАЇНСЬКИХ РЕПУБЛИК В МОСКОВЩИНІ, себто в так званій російській совєтській републиці?

Адже Українці живуть масово в Саратівській, Курській і Вороніжській ґуберніі. І їх більше і вони не розсипані і мають більшу культуру аніж Молдавани на Поділлю. Але вони републик не мають.

Також не мають української републики Кубанці, хотяй масово заселюють Кубань. Ані Чорноморці, ані Терці.

Не мають теж української републики Українці Зеленого Клина (на Сибірі, над Тихим океаном), де вони в більшости; ані Українці Туркестану, де вони теж масово живуть. А сі краї належать до так званої Росії, чи російської совєтської републики.

Що се значить?

Чому Москалі можуть мати свою републику і всі державні установи на Україні, а Українці, котрі жиють масово в Росії, не можуть там мати навіть таких републик як Жиди або Цигани на Україні?

Чому міліони Українців під Росією не можуть навіть мати циганських прав І МУСЯТЬ БУТИ МОСКАЛЯМИ?

* * *

Москалі якби були цілком отверті, то сказали-б так:

Як ви, Українці, можете домагатись національних прав у Росії, коли ви не маєте навіть на Україні. А на Україні не маєте тому, що ви бунтівники і з тоїсамої причини не маєте і в Московщині. Бунтівників треба пильнувати, а не віддавати їм власть у руки. Тому вас пильнують навіть циґанські републики! А кого ви можете пильнувати, бунтівники? Ви добре допильнувались-б, — до бунту! Нема вам України ані на Україні ані в Московщині!

*

Та вони не явні. Вони скриті. Вони кажуть таке: Сих републик на Україні треба для аґітації загранцею.

Глупота. Сі мнимі „републики" зроблять аґітацію хиба серед дурнів.

Серед розумних зробило-б аґітацію, якби на Україні була УКРАЇНСЬКА РЕПУБЛИКА, якої хоче 40-міліоновий український нарід, а не тая, чи се подобається Каменеву, Зіновеву, Сталінови і Дзержинському, чи ні.

ЧИТАЙТЕ УКРАЇНСЬКІ КНИЖКИ І ГАЗЕТИ БО ЧАСТЕ ЧИТАННЕ ВЕДЕ ДО ПРОСВІТИ. А ПРОСВІТА — СЕ СИЛА. — ПИШІТЬ ПО НАЙНОВІЙШИЙ ЦІННИК КНИЖОК.

ДАР ДІТЯМ.

ДАР МІЛІОНОВИЙ УКРАЇНСЬКИХ ДІТИЙ У НЕВОЛІ.

Різдво се час дару дітям. Правда, в Америці і старі старим купують і посилають або передають дари та желання, але передісвім вони памятають про діти, як мають. Бо діти будуть тямити ту хвилину усе житте і нераз, як виростуть чи постаріють, спомин про сю хвилю буде їх одинокою розрадою. І тепер старі тямлять Різдвяні дари, які колинебудь мали дітьми малими, і тому памятають про дітий.

Українці в Америці памятають завсіди про свої діти на Різдво.

* * *

Але притому вони тямлять і ще про другі українські діти — про українські діти в старому краю

На Західній Україні, під польською окупацією, **більше як міліон українських дітий** ходить до шкіл народніх.

Усі вони бідні. Може ніхто з них дарунків не дістане. Та і не в дарунках річ.

Діло в сьому, що вони не тільки бідні, не тільки не матимуть дарунків, але що вони ще й **невільні.**

Міліон українських школярів в неволі.

Щодня, коли вони ідуть до школи і вертаються відтам домів, вони се чують від польського учителя чи польської учительки і в школі довідуються про се з книжок, яких мето є напхати дитині в голову, що вона в польській неволі; що вона має мати рабську душу і служити Польщі.

А сих міліон українських школярів — се-ж **завтрішня Західна Україна.** Се новий нарід нашого старого краю, що прийде по нас.

Який буде той нарід за 10, 15, 20, 25 літ така буде Західна Україна.

* * *

Нині на руках того міліона українських школярів і школярок у Західній Україні є польські кайдани, кайдани духові і фізичні.

Змалку їх приучують носити кайдани, і терпіти, і подаватись, і повинуватись, катамвішателям. Учать голову в низ носити перед наїзником і покірними бути йому та смирними.

Що на се має сказати старший рід українського народу, в старому краю і в Америці?

Він має відповісти бунтом проти поневолення молодого покоління. Він має скинути ті кайдани з його малих рук.

Може хто погадає, що годі; а ми скажемо, що ні. Бо кайдани найтяжші потріскали — тріснуть і сі, тільки треба хотіти і взятись до роботи.

* * *

Передісвім діти мусять бачити, що батьки хотять їх визволити. Вони мусять бачити, що батьки не хотять, аби діти їх ходили в кайданах. Що батьки хотять ті кайдани скинути.

Вони мусять видіти, що батьки закладають їм свобідні українські школи, де не виковують з них польських рабів. Вони мусять бачити, що батьки не жалують жертв за сі школи і борються за них.

А тоді дух дитини збунтується проти неволі і визволиться, хотяйби навіть під польським обухом.

Але ніколи сього не буде, як старе покоління здасться на ласку і неласку ворога.

* * *

Завдання боротьби проти неволі міліона українських дітий узяла на себе Рідна Школа (секція Українського Педагоґічного Товариства) у Львові і вона її веде по всім своїм змогам і силам.

А ми всі з Америки і відтам з Канади повинні їй дати поміч, таку поміч, щоби було знати, що се поміч у війні, поміч, яка веде до побіди, а не трісочка, аби ся боротьба не згасла, а ще трошки шипіла, як се було торік.

Американські Українці повинні дати Рідній Школі таку допомогу, щоби боротьба занялась великим полумінем, аби його виділо 1,000,000 дітий і ним загрілись теж до бунту і до визволення духа й тіла.

Зрозуміймо, що се не є нормальні часи, в яких можна спокійно глядіти на боротьбу і на будучність дітвори. Се часи виїмкові і треба жертв виїмкових. Америка рішучо мусить дати більше Рідній Школі сього року аніж минулих літ, коли хоче показати ворогам і собі, що ми нація, якої ворог не всилі зборти.

* * *

Тому приготуймось до коляди як слід і переведім її як слід.

Нехай від нині до 20-ого січня, 1925, не буде жадних інших збірок, лиш на Рідну Школу!

Нехай ніхто не виломлюєтьсявся зпід сеї карности!

Станьмо раз усі разом; зберімо суму, за яку не треба буде встидатись перед старим краєм, і вишлім усю разом через Обєднаннє в Филаделфії!

А сей успіх заохотить і нас і старий край до дальшої спільної праці та посвяти і певно приведе до нових успіхів.

ТИСЯЧ СОТНИЙ.

Сими днями дістала головна канцелярія Українського Народного Союза посмертні документи по тисяч сотним покійнику — членови.

Є ним Клементин Кристо, член відділу 100. у Ґері, в стейті Індіяна.

Полані в смертних документах дані як найкраще показують сю роботу, яку сповняє Український Народний Союз.

Покійний мав при смерти всего літ 30. Смерть заскочила його в силі віку. Тоді, як людина найменче припускає можливість смерти. Немовби смерть показати хотіла, що не старі вмирають, але вчасні.

Покійний погиб від автомобілевого випадку. Смерть постигла його несподівано, немовби вчити хотіла тих, що не хочуть приступати до запомогової орґанізації, що вона приходить тоді, коли її не ждуть.

Покійний погиб в 19 місяців по приступленню до орґанізації. Якби так був відтягнувся з приступленем до орґанізації о 19 місяців, був би помер необезпечений. Нова наука тим, що відкладають свое обезпеченнє з року на рік.

Покійний не був видно з України, але впросився до місцевого відділу української орґанізації, бо видів, що вона солідно і чесно й скоро сповняє зобовязання супроти всіх своїх членів. Його приступленнє се немовби обжалованнє всіх тих, що розуміють потребу обезпечення, але не вважають своїм обовязком належати до найбільшої й найбогатшої української запомогової орґанізації.

Покійний є тисяч сотним членом, по котрім Український Народний Союз заплатив посмертну запомогу. Чи треба ще говорити, що се значить тисячу сто посмертних запомог? Чи треба ще розповідати широкими словами, кілько то вдів і кілько сиріт стоїть зі сльозами вдячности в очах за сими одинацять сотками покійних членів, зі сльозами вдячности до сього свого великого добродія, до Українського Народного Союза?

В повисшій шпальті офіціяльного орґану У. Н. Союза, підчас теперішної „ювилейної кампанії" рекордовий департамент Українського Нар. Союза виказує поступ кампанії і зріст членів орґанізації в формі термометра.

В надії, що Вп. Члени і Членкині будуть старатися, щоби рівнобіжно з датами підносило ся і число обезпечених то є членів і дітий приєднаних до орґанізації підчас сеї ювилейної кампанії, кличемо всіх до вспільної орґанізаційної праці, до приєднування нових членів після розісланих до відділів інформацій.

І. Каштанюк
рекордовий секретар.

МІТИНҐИ ВІДДІЛІВ У.Н.СОЮЗА

ТОЛІДО, О. Бр. св. О. Николая, від. 167, повідомляє своїх членів, що річний мітинґ відбудеться 28. сего місяця, о 2-ій год. пополудни, в церковній галі на рогу Grand and Selyvan Ave. Проситься всіх членів явитись на сей важний мітинґ, бо богато є справ до полагодження, а рівночасно буде вибір нового уряду на рік 1925. — Григорій Миськів.

ПАТЕРСОН, Н. ДЖ. Тов. ім. Тараса Шевченка, від. 64, перепровадило мітинґ і вибори 6. падолиста 1924, після статута У. Н. С., і зістали вибрані урядниками на рік 1925 слідуючі: Дмитро Редчук, предс.; Пилип Пашковський, заст.; Гнат Ничка, кас.; Іван Ґема, заст.; Михаїл Сас, фін. секр.; Теодор Ґайда, рек. секр.; Стефан Сосовський і Василь Матвіяс, контр. комісія; Йосиф Швець і Стефан Атаманець, опік. хорих; Филип Телевяк і Василь Атамнеаць, прапорщики; Кондрат Гаврилюк і Василь Матвійчук, дверники. — Теодор Ґайда, рек. секр.

ЮВИЛЕЙНА КАМПАНІЯ У. Н. СОЮЗА.

ЗОРҐАНІЗУВАЛИ НОВИХ ЧЛЕНІВ: в грудни 1924.

(Продовження).

В. 3. Нагірний Олекса 1-го.
В. 5. Олійник Нестор 2-ох.
В. 64. Сас Михайло 2-ох.
В. 74. Булій Дмитро 2-ох.
В. 75. Зданкевич Олекса 1-го.
В. 76. Лисак Олекса 2-ох.
В. 80. Грицак Теодор 1-го.
В. 87. Максимик Василь 1-го.
В. 94. Чайковський Іван 2-ох, Курочка Онуфрій 1-го, Морозовський 1-го.
В. 96. Лацик Матвій 1-го.
В. 98. Чорній Іван 1-го.
В. 105. Белюх Василь 2-ох.
В. 107. Мудрий Йосиф 1-го, Матейчук Іван 1-го.
В. 108. Віркійовський Франко 2-ох.
В. 110. оЧрній Теодор 2-ох.
В. 128. Каршен Володимир 1-го.
В. 136. Сус Йосиф 2-ох.
В. 147. Мельничук Стефан 1-го.
В. 164. Піціль Михайло 1-го, Ґрещух Василь 1-го.
В. 168. **Космина Григорій 3-ох.**
В. 179. Паращак Михайло 1-го.
В. 182. Лещишин Дмитро 1-го.
В. 207. Тимкович Теодор 1-го.
В. 211. Тіцький Олекса 1-го.
В. 212. Шелева Анна 1-го, Минальки Тереса 1-го.
В. 217. **Лещишин Василь 7-ох.**
В. 230. Гармич Іван 2-ох.
В. 236. Багнюк Андрій 1-го.
В. 249. Войтович Пелягія 1-го.
В. 277. Курило Олекса 2-ох.
В. 280. Захарук Василь 2-ох.
В. 288. **Могильський Василь 5-ох.**
В. 292. Кізель Петро 1-го.
В. 299. Сидорович Ів. 2-ох, Пришлівський М. 1-го.
В. 301. Савіцький Ілія 1-го.
В. 303. Байтс Катерина 1-го.
В. 306. Моссора Василь 1-го.
В. 309. Кінаш Ева 2-ох, Федусь Юрій 1-го.
В. 317. Осухівський Віктор 1-го.
В. 320. Приймак Йосиф 2-ох, Димський Юліян 1-го.
В. 321. Савчин Дмитро 2-ох, Конів Федьо 1-го.
В. 323. Яремко Дмитро 1-го.
В. 336. Кісіль Григорій 2-ох.
В. 338. Янковський Франко 1-го.
В. 347. Годяк Йосиф 1-го.
В. 351. Гупайло Михайло 1-го.
В. 364. Бурко Михайло 2-ох.
В. 367 Антонів Михайло 1-го.

(Дальше буде).

КАМПАНІЙНА ПЕРЕПИСКА.

Увага: Сего місяця розіслано до відділів картки до виповнення імен і адрес урядників відділових на рік 1925. Картки ті треба виповнити і конче прислати до головної канцелярії без огляду чи були які зміни, то є чи вибрано новий уряд, чи лишився той що був.

Секретар від. 217. в Рочестер, Н. Й. Повідомляє, що в орґанізованню нових членів йому помагають предсідатель Василь Лущишин і касієр Микола Паснак, що ми радо нотуємо. Від. 217-ому бракує еще лиш 8 членів, щоби стати найбільшим відділом в Рочестер, тож коли кромі висше вимінених ще й більше членів займеся приєднуванням нових членів, так хто знає чи до кінця кампанії відділ сей не здобуде собі тої слави. Проситься аплікації значити „хто зорґанізував", то обминеся спростовань і додаткових повідомлень. Головна канцелярія з приємністю нотує еще, що від 217-тий зорґанізував понадто значне число дітий, чим виключно займаєся секретар Константин Шевчук.

Дмитро Яремко, Канзас Сіти, Канс. Кредит Ваш(за зорґанізованнє нових членів ми тому приписали секретареви, бо аплікації не були позначені і ми не знали, що се Ви були орґанізатором. Буде поправлено в кінцевім виказі. Пильнуйте на місци, щоби таких помилок не було і на місци їх простуйте посередництвом відділового секретаря.

Дуже легко урядувати. Оден секретар пише: Ваше письмо в справі помилки в аплікації я прочитав новому членови та він заявив, що запису посмертного зробленого ним для мене, він не змінить, бо каже, що немає ріднійшої крови як „я", його давний знайомий товариш. Отож колиби він чого захорів або його жена, то я мушу їх обоє заходити і піддержувати, а якби немали звідки, то й вкладки до Союза за них платити. Як хочете, щоби він був членом У. Н. Союза, то най сі так зістане, як він записав. Дармз, що в статутах виразно є сказано, що таких записів робити неможна. Дарма, що вічно поясняєся, що в тій мірі і державний асекураційний закон того недозволяє. Секретар місто бути ітерпретором орґанізаційних законів, він робиться фактором між кандидатом а орґанізацією і заводить торг тай ще на свою користь. Біда в тім, що такої кориспонденції є богато, а канцелярія мусить тратити час відповідаючи на такі несинітниці. Самому незнанню або впертости можнаб ще й недивуватися якби в тому не було підступу і злоби. Доказом, що завеликий процент нових членів до року вмирає. Тай чиж се не є доказ, що дехто думає, що Союз, то тая горстка головних урядників, від котрих, як не вдерти, то виторгувати можна.

ПОЛЬСЬКИЙ МАРШ НА БАЛТИК.

Львів 26. падолиста 1924.

Між Латвією і Польщею виринув поважний конфлікт, який у своїх причинах дає також для українського народу цікавий і повчаючий причинок до пізнання шляхів і цілей польської політики.. Сей конфлікт має своє жерело в польскім змаганню до опановання берегів балтійського моря.

Забезпечивши собі західні „креси" дарунком антанти, а східні „креси" наглим розбоєм на українськім і білоруськім народі польський імперіялістичний розбишака преться конче до берегів Балтику.

Вихідну точку і перший етап до „виходу на море" Польща вже має..

З ласки антанти одержала вона т. зв. коридор, що перерізує пруські землі німецького народу — і порту у Ґдині. Та Польщі мало того її сниться сон історичної Польщі з Данціґом, „Крулевськими прусами", „польськими інфлянтами і т. д. з тої претенсеїі, що по них гуляли колись польскі Заґлоби і з тої „конечности" що Польщу дуже кортить стати великим „моцарством".

Пляново послідовно і твердо крок за кроком намагається вона обернути свій сон в дійсність.

При явній допомозі Французів Польща чимраз більше опановує Данціґ, обмежуючи права сього „вільного міста". Данціґський порт і управа зелізниць вже майже в цілости в польських руках. Шаранчею посунули до Данціґа польські купці, банкирі, спекулянти і шпіони. Польських написів у Данціґу вже майже стільки, що німецьких. Фактично вже нині для формального опанування поможе її Франція, або якийсь авантурник в роді Желіґовського.

Другою точкою розросту над Балтиком увижається Польщі портове місто Мемель (Клайпеда), яке нині належить до Литви. Щоби допомогти польщі проникнути до сього порту, Франція переперла на Раді Амбасадорів рішення, по думці якого Польща одержує вільний транзит на ріці Двині значить проздовж територі литовської републики — і право удержувати свої склади, маґазини і т. д. в Мемлю. Опір Литви проти сього антантського рішення намагається Польща—Франція зломити загрозою карних санкій у виді економічної бльокади й викликуванням прозокаційних заговорів у Мемелю, які мають компромітувати Литву й деморалізувати населення, щоб воно воліло Польщу ніж Литву. Добившись у Мемелю вихду над море, Польща моглаб без труду скорше чи пізнійше зліквідувати литовську републику.

Третий шлях на Балтик Польща намагається промостити собі через Латвію до Риґи. Як виявилося на засіданях латвійського сойму з 4 і 6 падолиста Поляки для пророблення собі найкоротшого шляху до Риґи задумали відірвати від Латвії іллукштський повіт, що межує з польським кордоном, так, як відірвали Виленщину від Литви. Наславши до сього повіту своїх аґентів і провокаторів, Польща приказала їм збирати між тамошнім в більшости білоруським населенням підписи та петицію до Ліґи Націй за прилученням іллукштського пов. до Польщі. Польші Польські аґенти, посол до латвійського сойму Вежбіцкі, учитель Ляпіцкі, якась Завадзка платили громадським урядникам по 500 рублів більше, щоб аґітували між населенням за Пальщею, а рівночасно пускали між селянську маса чутку провокаційну, що небавком Польща забере Латвію і хто не запишеться, як Поляк, тому буде біда... Словом Поляки добре взялися до роботи в польських інфлянтах".

Проти польського приходу над Балтик борбняться, як можуть і Данціґ і Литва, а тепер і Латвія. Але відігнати польського Заґлобу до його мазурських садиб зможуть аж держави східної Европи, отже й Україна, як вони скріпляться до тої сили, що жодна з західних держав не схоче патронувати Польщі. А до того веде льоґічний розвиток подій.

Для нас цавчаюче, що Польща береться навіть польонізувати тих Білорусинів, що мешкають у чужій державі, так, як польонізувала Українців вХолмщині й Підляшу за часів найсильнійшої русифікаторської системи в б. царській Росії.

(Укр. Прапор.)

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В АМЕРИЦІ.

Ню Гейвен, Конн. Заходом Міжнародного Інституту при місцевому відділі Y. W. C. A. відбулось в неділю, 16. падолиста спільне богослуження десяти національностий, в якому була зарепрезентована й Україна. Богослуження відправилось в Осередній церкві (конгрегаційній).

Кромі Українців виступали ще отсі: Німці, Москалі, Італійці, Еспанці, Португальці, Французи, Турки, Мадяри і Поляки — всі у своїх національних строях. Одинокі Москалі уважали чомусь за відповідне виступити сим разом у шляхотських типах, що многим з присутних не конче уподобалося.

Міжнародний Інститут, в якого центральному заряді Україніців репрезентує д. Катерина Бомба, поставив собі за ціль збирати час від часу ріжні національности на спільні торжества і пропагувати між ними взаїмну любов в ціли світового мира, а також заховувати гарні традиції і звичаї кождої народности. Весною біжучого року було устроєно тут вечерок, на який були зійшлися Українці „і зблизка і здалека" — говорячи словами Лепкого. Були і Лемки і Подоляки і Волиняки і Катеринославці і Кубанці. Одним словом усі братя; і усі на рідній мові говорили і співали рідну пісню.

Сього року Україну репрезентували пані: Марія Музика, Михалина Плуговська і Текля Матвійчук. — —о.

Авока, Па. В сій місцевости Українців не велике число живе. Маємо одно Бр. св. І. Хрестителя, від. 326 У. Н. С., в котрім гуртуєся старших 78 і молодших 61 членів. Сі числа помали збільшувалибися, однак в нас тепер в майнах є страйк, який триває майже вже місяць. Причина страйку ся, що боси не звертали ніякої уваги на зажаління та скарги майнерів, відтак ті зажалення і скарги йшли до дистрикту, однак і тут не помагало нічого. Наслідком того всего є страйк, а юнія в нас є сто процент сильна так, що те все виглядає більше на вакацїї чим на страйк. На тих вакаціях є 12.000 майнерів, а того тижня число побільшиться з других компаній, де робітники мають також много подібних неполагоджених справ з босами. Предсідатель майнерської юнії забрав місцевим відділам чартери, думаючи, що чартери будуть копати уголь, а тут жаден ані руш. В нас немае много українських домів, наші Українці мають всі свої доми, лишень немають ані школи ані церкви, ходять аж до Скрентон, Па. Але се трохи за далеко

Дасть Бог помалу зможемося і на се.

Крутяться по нашій і доокличних місцевостях також ріжні большевицькі агенти, майже від Олифанту аж до Вілксбери. Під ріжними претекстами та представляючи себе у кождій місцевости, що він чи вони прийшли то з Ньюарку, то з Філядельфії, то з Джерзи Сити, видурюють від легковірних гроші на газети то що, або впрост позичають на тикети і т. п. Таксамо лазять якісь агенти і продають лоти. Понатягали богато наших людий, кажуть: ти виграв лоту за $49, дай $49 і маєш лоту. Ті всі лоти здаєтся є на воді і наші дурні будуть мати де рибу ловити. — С.

КНИГА ЖИТТЯ І КІНЕЦЬ СВІТА.

Є в Польщі релігійна секта, що називає себе Маріявітами. Отже архиєпископ тих Маріявітів Ковальські, помістив в часописі „Мисль Народова" відозву до всіх, щоби записувалися у книжку життя. „Наближається, каже дальше відозва — велика катастрофа світа. Цілу землю спалить вогонь, а запишуться на ній тільки праведні, грішники згинуть. А заправедних почислить Бог усіх тих, що будуть записані до книги життя. Всі незаписані будуть спалені вогнем. „Цікаво — пише один з польських часописів — кілько виносить вписове до тої книги життя".

БЮРА НАЦІОНАЛЬНИХ МЕНШОСТЕЙ

Президия Всеукраїнського Центрального виконавчого комітету затвердила список Губерніїта округ, по яких утворюється губерніяльні та окружні бюра по справам національних меншостий. На Донеччині Устроюється губерніяльне бюро с складі 5 представників від Німців, Жидів, Греків, Татар і Китайців; на Катеринославщині також бюро з 5 представників: Жидів, Німців, Поляків, Молдаван, та Болгарів; на Одещині губбюро з 3 представників: Жидів, Німців і Болгарів; на Волині також Бюро з 4 представників: Жидів, Німців Поляків, і Чехів; на Поділлі з2 представників: Жидів і Поляків; на київщині губбюро з 5 представників: Жидів, Поляків, Лотишів, Угорців та Айсорів; на Полтавщині також Бюро з 2 представників: Жидів, Німців. На Чернигівщині один уповажнений від жид. національної меншости. На Харківщині буде обслугувати Центральний комітет ац. меншостий при ВУЦВК-ті. Окружні бюра національних меншостий при ВУЦВК-ті Окружні бюра меншостей повстануть на Київщині: в Білій церкві та Бердичові; на Одещині в Херсоні, Зіновевську, Первомайську та Миколаєві; на Волині: в Коростені та Шепитівці; на Донеччині в Маріуполі; на Катеринославщині: в Запоріжжі, Кривому Розі, мелітополі та Бердянську; на Поділлі: в Гайсині, Камянці, Могилеві, Проскурові та тульчині. Утримання штатних урядників усіх тих бюр в числі 19 для губерній та 15 для округ відноситься на рахунок коштосу ВУЦВК-у.

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИННА НАХОДИТИСЬ ЧАСОПИСЬ „СВОБОДА"

УКРАЇНСЬКА ГАЗЕТА В ЮГОСЛАВІЇ.

Українців у Бачці є около 20.000 а проте за кілька літ по війні створили вони собі гарне „Нар. Просвітне Товариство в Руськім Керестурі, котре є просвітною централею для всіх Українців у Югославії. Від 1. грудня с. р видає Н. П. Тов. свій часопис тижневик: „Руські Новини". Буде се перший український часопис в Югославії. Виходити ме на бачванськім діялекті (подібнім до говору Українців в пряшівській епархії в Карпатах, на українсько-словацькому пограничу). Нар. Просвітне Товариство рахує на 1,00 передплатників (на 20.000 всього народу!). Тільки передплатників дійсно буде бо бачванські українські гр. кат. священики, котрі власне почали і ведуть всю просвітню національну працю, ходять до своїх парохіян від хати до хати і збирають передплатників. „Руські новини" будуть пильно слідити за українським національним життєм, за, кордоном, тому потрібно, щоби часописи і видавництва слали свої видання редакції „Руських новин" у Руськім Керестурі в заміну.

ПРИГОДИ З ТИГРАМИ

Були вони не в індіях, але в цирку в Лодзі. Недавно привезено туди 12 тигрів На першій виставі перед полуднем мав пописуватися один тигр як їздець на коні. Але хижий їздець замість їздити, кинувся на свойого верхівця і пошарпав йому шию і голову, що ледве виведено коня з клітки. На вечірній розправі тигри були такі розлючені, що поломали тому, що їх освоює, кілька палиць та батіг, а присмирили аж по ужитю револьверів.

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИННА НАХОДИТИСЬ ЧАСОПИСЬ „СВОБОДА"

ПРОРОКОВЕ ОКО

— або —

ІВАСЬ БИСТРИЙ І ЙОГО ПРИГОДИ

за В. Лозинським переповів М. Ценівський.

(Продовження) (5)

— А то ви певно обдерли жида Мордаха, Семене — викликнув я — І маєте тепер богато золота на викуп...

— Обдер, не обдер, — каже козак — мав песький син на собі через, певно повен дукатів — не взяв я ніодного. Я шукав чого иншого і так Бог дав, що я найшов. І тому не дбав я вже про його гроші.

— А що то було? — питаю я.

— А глянь, відкіля ти такий взявся цікавий! То було щось таке, що більше варта як золото, яке міг би везти зі собою Кара Мордах, хоч бачив ти який він хлоп! То було це, що погубило мого батька!

— А ви казали, Семене, що батька не що инше погубило лише жидівська зрада...

— Але зрада з нього пішла, що батько мав це, на що був лакомий жид як вовк на барана. А того не міг купити, бо батько знав, що воно варта. Бо бачиш, хлопче, у нас так діється: йде козак у похід, на ухоДи чайками плине до турецьких берегів, палить городи й замки, грабить міста, забирає Туркам великі скарби — кожен із молодців вертає з богато добичю, але щож, коли добичі продати не вміє, а чим і не може. Як здобув грошi, гроші, астри, леви, пястри, червоні золоті, то легка справа; на гроші не треба купця. Але як із уходів вернуть із дорогим крамом, златоглавом, килимами, коралями, золотою і срібною посудою, бо нарід турецький богатий, у роскошах кохається дуже, — що з ним зробить? Продати. А кому козак продасть? Хайже сам попробує з цим пійти до міста, між купців чи між панів — ого, гарно вибрався! Бо зовсім так, як власну голову на торг поніс би. А відкіля маєш це, а де зрабував? а кого вбив? Відберуть, киями прогонять — і то найкращий ще кінець. Радий будь і Богові дякуй, що до тюрми не вкинуть, що правду виспівав, а часом і не повісять! А прецінь то козак шаблею здобув тай на кому? На пеським синові, на поганцеві, невірному ворогові християнства. А прецінь козак кровю своєю заплатив, кривду лише відімстив, бож скільки то народа, скільки золота, скільки срібла беруть із церков святих Турки і Татари! Чи то справедливість? Але щож діяти, так воно вже є. Так рад не рад козак мусить заходити собі з жидом, Вірменином, Волохом, що на таке купно лакомий. Та найчастіше з жидом. Так і з цим Кара. Мордахом було. Пізніше кожного походу приїздив харцизяка до нас і купував; за півдармо купував. Десятої, сотої части того не давав, що було варта. А козак продати мусів. Торгував Мордах добичу мого батька, але батько не дурний, знав, що скарб не звичайний має, що і сто таких жидів витрясти, а стільки гроша не витрясеш. Про одно ходило Мордахови, як чортови про душу, а цього не міг дістати Звабив батька ніби до богатого купця, що нібито з Москви нарочно приїхав, перший слуга царський. Той напевно купить для самого царя до Кремля купить. Мій батько знав здавен давна Мордаха, крамарював із ним довгі літа, повірив. Поїхав із жидом на волоську границю впав у засідку. Мордах забрав йому все, що було при ньому, а самого Туркам видав. І ще заплатити казав собі, бо їм пушкаря наравів, якого на світі шукати... Ось, бачиш, так то було.

Хвилину мовчав Семен і понуро глядів перед себе, начеб думав над цим що сталося — і над цим, що завтра може статися, — а нечайно викликнув:

— Доволі цього Говорення. Знаєш більше, як тобі знати треба. А якраз того не знаєш, пощо я тебе тут кликав. Мені пора в дорогу. Ти присягнув на хрест святий і під великою клятвою, а хто такої присяги не додержить, буде від святої Трійці відділений і на місце юди покликаний. Слухайже тепер і уважай! Бачиш цю щілину в скелі?

— Бачу.

— Стань плечима до скелі, оприся об неї так, щоби собою закрив щілину.

Я зробив так, як Семен хотів.

— Тепер гляди вперед, просто перед себе, як стрілив; зроби девять кроків, але великих, добре розпускай ноги, бо ти менший від мене.

Я зробив девять кроків.

— Тепер клякай на одно коліно.

Я вклякнув — а Семен підійшов до мене, присів і землю коло мого коліна оглянув добре.

— Так, добре, якраз добре, наче стрілив. Чи бачиш що на землі, знак який, слід який?

— Нiщо такого не бачу, — відповів я.

— Слухайже! На цьому місци, на котрому тепер твоє коліно, закопав я це, що мого батька завело в ясир, що Мордаха видало на мою месть, що вже передше було причиною богато крови, богато нещасть. Цього Перза, що приніс був цеє аж із індійської землі, отруїв один Вірменин, того Вірменина вдусили три Греки в Білгороді, цих Греків казав утопити баша адріянопільський, цього башу вбив отаман Лобода, Лободу розсікли молодці, аж воно дісталося мойому батькові, а батько сохне тепер у поганських ликах... Колиб ти хотів узяти, що я закопав і тебе чекає нещастя...

— А ти цього не візьмеш? — питаюся Семена.

— Візьму. На це я закопав щоби взяти. Але тепер брати бoюся, бо мене ославили вже всюди довкола за цього Мордаха як убийника. Мушу добре пильнуватися, щоби вийти цiло. Насити це при собі небезпечно; можна загубити, можна через злодія стратити. Але як із розвідки вернуся й буду вже напевно знати, де мій батько, в якім замку, у якого баші, прийду тут або когось иншого до тебе пришлю, а ти тому довіреному, що прийде в мойому імени, покажеш місце, де має копати.

— А якжеж я його пізнаю і як можу йому повірити? — питаю я на це.

Отже так; тепер подобаєшся мені, юначе! — викликнув Семен. — Я ждав лише, чи спитаєшся. Слава Богу, що ти спитався! Бо тепер знаю, що маєш розум. Слухай і запамятай собі: Коли хто прийде до тебе, чи то буде старий чи молодий, чи чоловік чи жінка, чи слуга чи пан, чи чернець чи вояк, чи в лахміттю і з дідівською торбою, чи в оксамитах і при богатій шаблі — то всеодно — коли хтось прийде до тебе й ударить тебе долонею по лівому рамени і скаже ці слова:

(Дальше буде).

ГАЙДАМАКА БОНДАРЕНКО

(Народнє оповідання).

Польські газети пишуть безпастанно про „диверсійні напади" на Волині та білоруських землях, що є під польскою окупацією. Ці напади мають характер на-пів повстанський, на-пів бандитський, — і стають постійним лихом на „польських кресах". Деякі з них нагадують цілком нашу давню гайдамаччину. Для порівнання даємо народнє оповідання про гайдамаку Бондаренка з XVIII. в.

Сто пятьдесять років тому у селі Грузькій, київського повіта, що належало тоді до панів Харлінських, жила вдова Бондариха. Вона мала 16-літнього сина. Вони не мали на чому вести господарства і пан взяв хлопця до свого двора і зробив його сторожем при кухні. Його робота була тяжка, так само у свято як у будень; до того за невмілість Бондаренка часто били. Кілька років він зносив своє важке положення, та на кінець його терпеливість вичерпалася. Цілий переповнений гнівом він сказав собі: „Дай, Боже, ноги, куди очі глять, туди моя дорога!" Потаємно він утік з панського двора і пішов на Україну шукати собі захисту. Ізза свойого бідного убрання він не міг дістати роботи у богатих господарів і тому пристав до ватаги гайдамаків, Швачки і Залізняка. Між ними він знайшов невідлучного товариша Нечаєнка і скоро став справжнім лицарем і характерником: він навчився замовляти зброю, що його ніяка куля не бралася.

По довгім часі мати дістала від нього письмо з обітницею про скору гостину; так він і зробив, як співають у пісні:

Не захотів Бондаренко
на кВраїні жити,
Та приїхав до Бишова
жидів, ляхів бити;
Не багато він постояв
на бищевськім мості
Та приїхав до Грузької
до матері в гості.

Бондаренко приїхав у Грузьку з своїм відділом, поклонився матері, привитав свояків і заняв кватиру в домі священика. Зараз почав він випитувати священика про поміщиків, що завчасу втікли з села.

— Де, панотче, пани?

— Їх нема дома, пане отамане.

— Шкода, я хотів подякувати їм за службу; але як їх нема, то порадже я собі і без них. Тепер благослови мене, панотче, іду повеселитися на моїй батьківщині.

— Нехай благословить тебе, дитино, Господь на всяке добре діло!

Бондаренко поцілував хрест і сказав:

— Дякую, отче, за добре, а на лихе я і сам потраплю. — Хтож, отже живе тепер у панському дворі?

— Осталися тільки шафар Ярош і господиня Марисьхка.

— Добре, — сказав Бондаренко і вийшов до своєї ватаги. — Закличте до мене, хлопці, панського шафаря.

Шафар прийшов і зняв шапку ще за воротами; про нього сказали Бондаренкови.

— Здоров був, старий!

— Здоров, пане отамане — сказав старий і дрожав як лист осики.

— Щож, пізнав ти мене?

— Пізнав, батьку!

— Добре, тепер ще краще познайомимося. Як тобі живеться? Так, як давно?

— Таксамо як давно.

— Добре, можеш ти нас угостити?

— Чим прикажете?

— Та чим схочеш. — Підіть хмопці, принесіть, що він дасть.

Принесли з двора богато напитків та харчів.

— Ти, старий, марнуєш добро, — сказав Бондаренко, — ти, не руйнуй господарства, лиши ще дещо на моє весілля; знаєш, що я маю женитися? А тепер гости нас.

Налив шафар чарку і підніс Бондаренкови, але той не приняв її зі словами:

— Пий сам наперед, а то ще нас зачаруєш!

Потім пішла гостина. Але серед бенкету Бондаренко нараз обернувся до шафаря:

— Що, старий, у тебе по давньому богато грошей?

— Нема, — поривисто відповів шафар.

— Не вірю! — сказав Бондаренко. — Хлопці пошукайте клоччя, закрутіть йому руки, облийте смолою і запаліть!

Не вспіли ще хлопці приступити до старого, а він вже закричав:

— Чекай, батьку, у мене є заслужене; правда, не богато, але сто рублів набереться старими карбованцями; до того я придбав дещо мідяних гроший, що діставав з шинку.

— Заслуженими ти поділися зі мною по правді, — адже служили ми оба і моя робота була тяжча чим твоя. А мідяні панські гроші із шинків, то вони дуже важкі і щоби тобі облекшити, а пішлю за ними.—Ідіть, — сказав він двом кріпким гайдамакам, — і принесіть стільки міди, кілько підіймете, а за решту купіть бочку горівки таку, щоби вас чотирох могло принести її сюди.

Потім він повернувся до осаулів і инших сільських урядників:

— Кличте сюди всіх наших людий, я бажаю обновити з ними знайомство.

Невдовзі до двора священика прийшло трохи людий; Бондаренко вийшов до них і поклонився:

— Здорові, молодці, мої старі знайомі.

Люди зняли шапки і поклонилися:

— Здоров, пане отамане!

— Звідки ви знаєте, що я отаман? А де ваш пан?

— Пана нема, тому ми знаємо, що ти отаман.

— Значить, якби панів не стало, то всі булиб козаками і отаманами? Чогож вас так мало?

— Тепер жнива, люди в полі збирають жито.

— Діло добре, нехай вам Бог помагає! Збирайте хліб і свій і панський. Як воно не буде, божий дар не повинен пропадати; хоч пани і не вернуться, хліба буде потреба.

Хтось з юрби завважив, що малий панський хлопчак залишився на селі. Бондаренко почув, приказав пошукати і привести панича. Привели його разом з бабою Царихою, що тримала його у своїй хаті.

— Чий то, бабо, хлопчик у тебе — питав Бондаренко.

— Панський, батьку, — відповіла баба і низько поклонилася.

— Правда! — сказав Бондаренко, приглядаючися дитині, — хоч він родився, як мене не було, але й очі в нього великі і ніс орлиний і цілий подібний до батька. — Він погладив дитину по головці, дав йому медівник і сказав бабі: — Бери його до своєї хати і бережи. — Потім повернувся до людий і сказав сумовито: — Пильнуйте хлопчика і будьте добрі для нього, адже він буде вашим паном. — Згодом він стрепенувся і крикнув до Яроша: — Давай, старий, горівку і закуски, гости людий!

Випили, повеселіли. Бондаренко вскорі піднявся і поклонився: — Прощавайте, панове громадо! прошу на завтра до себе в гості, тепер пора відпочити.

На другий день Бондаренко приказав поставити шатра перед домом священика, призвав шафаря і казав йому доставити з панського двора горівки, наливки, пива і закуски; потім призвав до себе ключницю Марисю — її привели.

— Здорова, стара відьмо, пізнала мене?

— Пізнала, батьку, — сказала Марися, кланяючися низько.

— Гарно, тепер ще лучче познайомимося. Тиж по старому за господиню?

— За господиню, батьку.

— Значить у тебе богато домашньої птиці. Ідіть, хлопці, з нею і візьміть кілько треба до обіду: курей, гусей, индиків, а її приведіть до мене, бо мені треба буде подякувати їй за попередню приязнь. — Потім повернувся до осаулів: — Ідіть по селі, кличте до мене на бенкет всіх людий: старих і парубків, жінки і молодиці, дівчата і хлопців і просіть, щоби приходили у святочних убраннях. Та закличте музику, щоби була справжня, троїста — скрипки, цимбали і бас.

На зазив до Бондаренка зійшлися люди з цілого села. Він вийшов до них у козацькому убранні: у плисових шараварах, в синьому жупані, у бараньковій шапці з червоним оплаcним верхом і вийшов із шатра і поклонився на всі сторони.

— Здорові були, старі і молоді, — сказав він. — Пізнали ви мене старого знайомого?

— Пізнали, батьку, — відповіли всі з поклоном і піднесли йому хліб і сіль.

— Спасибі за хліб, за сіль! Жаль тільки, що між вами нема ваших панів! Щож робити? Випємо за панське здоровлє: воник трудилися, щоби приготовити нам гостину.

Пішов бенкет, заграла музика. Бондаренко то ходив серед народа, гостив і просив пити, то танцював з молодицями. У бенкеті брали участь гайдамаки; Нечаєнко танцював без віддиху, приспівував весей, охочі пісні. Бондаренко хопив мішок з мідяними грішми: — Гей діти, сюди! — крикнув він і в юрбу дітей посипалися гривні, пятаки, гроші і копійки. Діти хапають, деруться — страшна метушня. Бондаренко сміється.

Нараз він немов згадав щось і повернувся до осаулів:

— А деж моя Марися?

— Є, батьку, — відповіли, — вона була втікла, але її спіймали.

— Втікла? Значить совість її нечиста. Зачиніть же її в куну коло дзвиниці. — Марусю заперли у дзвиницю. Бондаренко зарядив пістолет порошним набоєм і пішов до дзвиниці, за ним юрба народа. Прийшли, відчинили двері.

— Ну, стара відьмо, — сказав Бондаренко, — приготовила ти мені горячих пляцків, таких, як приготовляла для панів?

— Не приготовила, батьку отамане! — відповіла, дрожачи всім тілом Марися.

Бондаренко схопив пістолет, підняв курок: бах! — і Марися упала як мертва, з криком: „Єзус-Марія, змілуйсєн надємно"

— Чи бач? вже і померла — сказав Бондаренко, треба її воскресити, — заряжайте другий пістолет та подавайте скоро.

Марися скочила на ноги і скрикнула: — Помилуй, пане отамане!

— Воскресла і заговорила, слава тобі Господи! — сказав Бондаренко серед загального сміху і приказав відвести Марисю до панського двора і положити у постіл, щоби вона відітхнула від переляку.

Потім принесли з панської пивниці старий мід, гостилися і бенкетували до заходу сонця. Під вечір Бондаренко скликав господарів і сказав їм: — Весілля весіллєм, а діло ділом, — погуляли ми сьогодня, та люди говорять про жнива; тому, щоби не сказали, що Бондаренко попсував всім роботу, завтра я прошу вас іти на поправку, а потім, як кому подобається: хто бажає, хай лишається гуляти, а кому потреба, ідіть до роботи.

Потім призвав до себе Нечаєнка, виправив його з відділом гайдамаків у похід, приказав звозити до себе всяке добро, але бідних не рухати і уникати убийств. — До душі нам діла немає — сказав він на кінець. Нечаєнко негайно пішов у похід з озброєним відділом; Бондаренко приказав ключникови знов приготовити гостину на другий день.

Зранку зійшлися люди і не знають, що їм робити. Вийшов до них Бондаренко, поздоровився і питається:

— А що, добрі люди, порішили, що будете робити сьогодня?

— Ні, не порішили.

— Так я вам пораджу: нехай з кождого двора один чоловік іде на роботу, а решта лишайтеся у мене в гостях.

Робітники виступили наперед. Бондаренко угостив їх, як належить, і відправив з Богом на роботу, обіцяв вислати їм обід у поле. А иншим виправив такий сам бенкет, як попереднього дня.

Другого дня вернувся з походу Нечаєнко, привіз богато здобичі з собою. Перед його відділом ішов дивний похід: чотири воли тягнули сани, хоча це було літо, а на санях було навалено богато всякого припасу: сало, масло і ин.; серед усіх і бочок всюди сторчали жертки, на котрих були розвішані ковбаси; вінки з ковбас прикрашували роги волів. За саньми ішли цілі стада биків, коров, телят; дальше везли мішки з грішми; було тут і золото і срібло і мідь.

Бондаренко глянув на добичу і повернувся до гайдамаків:

— Спасибі, хлопці, гарно справилися. Ходіть тепер погуляйте в моїм селі.

Гайдамаки пішли пити і танцювати. Бондаренко серед того призвав свою маму і свояків і сказав: — Беріть все золото і срібло, та ідьте за Дніпро, там переміните свої призвища і будете жити спокійно, вдоволені. Тут я не все буду рядити, а як мене не стане, біда піде на вас. — Таким способом він виселив весь свій рід з села.

Серед того польське військо дізналося про місце, де є Бондаренко і до Грузької виправлено відділ гусарів з приказом взяти Бондаренка і спалити село. Про цей напад гусарів сказано в пісні:

Наїхали гусари Грузьку палити,
Бондаренко з Нечаєнком стали боро-
[нити;
Нечаєнко на дзвиницю міх пороху
[тягне,
Бондаренко в правій руці рушницю
[готує.
Ой, як стрілив Нечаєнко, — коника
[підстрілив.
Ой, як стрілив Бондаренко — гусари-
[встрілив.
Ой, рушили гусаре з Грузької втікати,
Бондаренко з Нечаєнком стали догa-
[няти.

Гусари змогли спалити тільки один двір при кінці села та відступали в Макарів. Бондаренко після того вже недовго залишився у Грузькій; він роздав усі стада коров і биків дівчатам у придане, особливо щедро нагородив ті, що подобалися йому у танку; роздав замужнім все, що добув у здобичі, — матері, убрання, намиста і виїхав з товаришами із Грузької до Манарова. Там взяв його у полон козак Щербина з Корнила і Бондаренка покарано смертю у Чорнобилі.

ПОЗІР! НЮ ЙОРК І ОКОЛИЦЯ! ПОЗІР!

ТРИ „СВІТИ" ЗЕМЛІ — ЯКІ?

На згаданий темат відбудеться відчит, устроєний централею М. Т. Д. Б. **В СУБОТУ, 27-го ГРУДНЯ о год. 3.30 пополудни в Manhattan Lyceum, 66 E. 4th St., New York City. — Вхід вільний. — Просяться всіх. — Нема збірки.**

ДОСЬОГОЧАСНІ ЛЯВРЕТИ НОБЛЯ.

В звязку з наділенням нагородою Нобля з области літератури В. Реймонта, не зайвим булоб пригадати собі попередників польського письменника 1901 р. одержав нагороду Сілі Прідом, 1902 Теодор Момзен, 1903 Бєрнштерне, Бернзон 1904, Ф. Містраль і Хозе Мехегерай, 1905. Г. Сенкевич, 1906. Д. Кардуччі, 1907. Р. Кіплінг, 1908 Р. Айкен, 1909. Зельма Лягерлеф 1910. П. Гайне 1911; М. Метерлінг, 1912. Г. Гауптман, 1913. Рабіндрат Тагор, 1915. Р. Ролян, 1916. Вернер фон Гайденштам, 1917. К. Гельруп Г. Понтопідан 1918. К. Шпітелер, 1920. К. Гамсун, 1921 К. Гамсун, 1921 А. Франс, 1922. Я. Бенавенте. а 1923 р. В. Ітс. Характеристичне, що ноблівської нагороди не удостоївся ні один російський письменник.

ХАРАКТЕРИСТИЧНА ОРІЄНТАЦІЯ.

В рубриці оголошень харківських „Вістей" находимо у кожному числі оголошення цілого ряду релігійних громад, які згідно з радянськими постановами, реєструють свої статути. Характеристично, що римо-католицькі релігійні громади подають і реєструють свої статті в українській мові, тоді, коли волинські католики вживають „общепонятної" російської мови. А за те нема випадків реєстрації в польській мові.

СПРАВА УКРАЇНСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ.

„Хвиля" звідомляє до Варшави прибув проф. Ягайлонського університету др. Фр. Цоль визваний міністром Міклашевським до опрацювання пляну українського університету Др. Цоль ці праці покінчив і предложив урядови. В звязку з цим задержується довший час у Варшаві для вдержання контакту з урядовими чинниками. Згідно з проєктом проф. Цоля ... університет має бути в Кракові.